

עירובין ג

1. ריטב"א [קוק]

הא דאמרינן דילמא כי תניא הויה מאולם תניא. לא נקט בדוקא לשון דילמא, דהא ודאי גבי אולם תניא, וה"ה הא דאהדר ליה דילמא תבנית היכל כתבנית אולם לאו דוקא אלא הכי גמירי לה¹⁴⁴. ותדע דמשום "דילמא" לא הוה עבדינן תיובתא לרב אלא כדאמרן, ודכותה בתלמודא.

2. תוספות רא"ש על עירובין דף ג/א

האי מאי קשיא דילמא תבנית היכל כתבנית אולם. דמילתא דפשיטא היא דכל מה שעשו לנוי לאולם עשו נמי להיכל:

3. ריטב"א [קוק]

אמלתרא מתניתא היא. כלומר ואינה דרב דמקשי ליה מינה, ומשום דדילמא ס"ד דבעית למימר דמתני' משבשתא היא ולא מתניא בי מדרשא, אמרי' ומאן קתני לה, ומשדרי' דחמא בריה דרבה בר אבהו קתני לה ומעתה מתרצא היא ולהכי אמרי' ותהוי אמלתרא מתניתא ותקשי לרב. [והא] דלא [פרקי'] [פרקי'] דרב תנא הוא ופליג, משום דלא משנינן הכי אלא היכא דלא אפשר¹⁴⁵ וכ"ש הכא גבי אוקימתא בעלמא דעבד רב¹⁴⁶.

4. רש"א על עירובין דף ג/א

קורה לרבנן משום היכר. קשיא לי אי משום היכר אפילו למעלה מעשרים אמה נמי, דהא בעי קורה על גבי מבווי (לקמן ח, א), ואנן אמרינן בפ"ק דסוכה (ב. ב) דלרבה דאמר טעמא דסוכה למעלה מעשרים פסולה משום היכר. דלמעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שהוא דר בסוכה אם היו דפנות מגיעות לסכך כשרה משום דשלטא ביה עינא. וי"ל דשאני סוכה דכיון דרוויחא במגיעות לסכך שלטא ביה עינא, אבל קורה דקצרה טפח אע"ג דכותלי מבווי מגיעין לה לא שלטא ביה עינא:

5. ריטב"א [קוק]

דאמות מבווי באמה בת חמשה¹⁵⁴. וא"ת ואי טעמא דרבנן משום היכרא, יכשירו יותר מעשרים, כיון שהדפנות מגיעות לתוכה¹⁵⁵, כדמכשרי' התם¹⁵⁶ אליבא דרבה כשהדפנות מגיעות לסכך¹⁵⁷. וי"ל דבקורה כיון שאינה רחבה אלא טפח, לא מהני כלום הגעת הכותלים¹⁵⁸.

סימנא בעלמא. פי' שלא יטעה בין עשרים או שלשים או ארבעים. [ובדאי דלרב דסכך¹⁵⁹ מפתחו של היכל גמר, סבירא ליה דאמת מבווי באמה בת ששה טפחים דהכי הוה אמת בהיכל¹⁶⁰ אבל אי אמרי' סימנא בעלמא, לא קפדינן בהא אם אין האמות שוות, ויכילנא למימר כמ"ד¹⁶¹

6. ריטב"א [קוק]

פיכה נמי נימא קלוש. וא"ת ותאיך אפשר לתכשיר בסוכה, דהא מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר כדאמרי' ¹⁶² גבי סוכה שתחת האילן, וגבי הדלה עליה את הגפן¹⁶⁰. ויש לומר התם שהסכך פסול מעצמו, אבל הכא שאין פסולו אלא מחמת גובה אין אומרים כן אפילו אם היה זה למעלה מזה כל שכן בשחכל ביחד. והא ¹⁶¹ אמרינן התם ¹⁶² היתה גבוהה למעלה מעשרים והוצין יוצאין בחוך עשרים, אם צילתן מרובה מחמתן כשרה, ואם לאו פסולה. וי"ל דהיינו מה דאהדרי' הכא, אי קלשת ליה הויה חמתה מרובה מצילתה. ומ"מ יש להקשות דלמ"ד בסוכה כשרה היכי מתרץ לה. וי"ל דשאני התם דההוצין אין להם קיום בפני עצמן, ובמה שלמעלה הוא קיומן, ולפיכך אם אין צילתה מרובה מחמתן בטלין לגבי מה שלמעלה, מה שאין כן בזה, כי העליון סומך על התחתון, וזה נראה לי ברור¹⁶³. אבל בתוס' ¹⁶⁴

פיכה נמי נימא קלוש. וא"ת ותאיך אפשר לתכשיר בסוכה, דהא מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר כדאמרי' ¹⁶² גבי סוכה שתחת האילן, וגבי הדלה עליה את הגפן¹⁶⁰. ויש לומר התם שהסכך פסול מעצמו, אבל הכא שאין פסולו אלא מחמת גובה אין אומרים כן אפילו אם היה זה למעלה מזה כל שכן בשחכל ביחד. והא ¹⁶¹ אמרינן התם ¹⁶² היתה גבוהה למעלה מעשרים והוצין יוצאין בחוך עשרים, אם צילתן מרובה מחמתן כשרה, ואם לאו פסולה. וי"ל דהיינו מה דאהדרי' הכא, אי קלשת ליה הויה חמתה מרובה מצילתה. ומ"מ יש להקשות דלמ"ד בסוכה כשרה היכי מתרץ לה. וי"ל דשאני התם דההוצין אין להם קיום בפני עצמן, ובמה שלמעלה הוא קיומן, ולפיכך אם אין צילתה מרובה מחמתן בטלין לגבי מה שלמעלה, מה שאין כן בזה, כי העליון סומך על התחתון, וזה נראה לי ברור¹⁶³. אבל בתוס' ¹⁶⁴

7. ספר שערים מצויינים בהלכה

מבוי דלרבים היא מדברי אהודי כו', מבוי דלרבים היא סמכי אהודי כו', קדרא דבי שותפי לא חמימא ולא קיריא. הרי דיש בזה דעות חלוקות. ועי' בגמ' שבת (קמז:): כיון דרבים נינהו מדברי אהודי. ועוד תנן שם (יט:): משלשין את הפסח עם חשיכה ולא חיישינן שמא יחתה, משום דבני חבורה זריזים הם ומדברי אהודי. ומשמע דדוקא משום דבני חבורה זריזים הם. ובשאר שבתות השנה תנן (שם) אין צולין בשר עם חשיכה שמא יחתה, ולא חילקו בין רבים ליחיד, ומשמע דגם רבים אסורין לצלות כו', ועי' מה שכתבנו שם (די"ה משלשין). ועי' ע

8. ספר מגדים חדשים

סוכה דליחיד היא לא מדבר, מבוי דלרבים מדברי אהודי. כן הוא לפי לשון זה, ולדעת רב אלא בר מנהא אמרין איפכא, סוכה דליחיד היא רמי אנפשיה ומדבר, מבוי דלרבים היא סמכי אהודי ולא מדברי.
והנה במנה מקומות מנינו שאמרנו דרבים מדברי אהודי, והוא כמ"ש בלשון ראשון כאן, והאמרונוס הקשו מזה על דעת רב אלא בר מנהא דאמר להיפך דרבים לא מדברי אהודי. הגרע"א ז"ל בגליון הש"ס העיר מלהלן (יח א) ברש"י ד"ה נור הרבים, אי פסקי מיא מדברי אהודי ולא מטלטלי. וכן העיר מזה בהגהות מלא הרועים ע"ש. ונמלטה איתן העיר ממ"ש בשנפ (קמו ג) גבי מספג בלונטימ, כיון דמד הוא אמי ליד סמיטה כו', כיון דרבים מיטו מדברי אהודי. ועי' ע בגליוני הש"ס להגר"ע ז"ל כאן.

ולפי דברנו יוצא, דלענין חשש שלא יעבור על איסור, כו"ע מודו דרבים עדיפי מיחיד, דרבים מדברי אהודי ואיחיד אין לו מי שחכיננו. משא"כ בנאמין לא שייך זאת, דס"ל לרב אלא בר מנהא דרבים לא ידעו כלל שיש איסור, כיון שלא ירגישו שנפחת האד התחמונ, משא"כ ביחיד רמי אנפשיה ומדבר. וראיתי להגר"י שור ז"ל בהגהות עמים לבינה על ספר העמים (הלי עירובי חצירות אות עו), שכתב לחלק כדברנו ע"ש.

9. שו"ת תשב"ץ חלק ד (חוט המשולש) טור ג סימן כג

להמשכיל ה"ר אברהם דרגו י"א. שאלת וז"ל מהו ללמוד או לשנות בין תפלת שחרית לתפלת מוסף כי שמעתי שיש מפקפקין בדבר זה לאסור ואני לא ראיתי ולא שמעתי שיש מי שאוסר לכן שאלתי מאת האדון להודיעני אם יש סמך לאיסור זה ושלום לכסא מעכ"ת:

תשובה דבר זה לא ראיתי שנז' בגמרא ולא בפוסקים ז"ל זולתי בהלכות הגאון רבינו יצחק בן גיאת ז"ל כתב וז"ל אין אדם רשאי ללמוד ולשנות בין תפלת יוצר לתפלת מוסף עכ"ל. ולא פירש טעם לזה וגם לא ראיתי טעם ברור אם לא שנאמר דחיישינן דילמא משכא ליה שמעת' ואתי לאמנועי מתפלת מוסף בזמנא. אי נמי חיישינן ליותר מזה שמא יגיע זמן תפלת מנהא/מנחה/ וצריך להקדימה ואינו ראוי לעשות כן וכ"ש אם הדבר בצבור כמו שכ' הרמב"ם ז"ל במה שמאריכין בסליחות בשחרית דיום הכפורים ולפעמים יגיע זמן המנחה קודם שהתפללו מוסף ויש מי שכתב שמקדימין תפלת המנחה וכתב הרב ז"ל שאין ראוי לעשות כן בצבור ואע"פ שהוא ז"ל לא כתב אלא בצבור בודאי שאפילו יחיד אם הזקיק עצמו לזה עד שהוצרך להקדים מנחה למוסף עשה שלא כראוי אלא שבצבור מינכרא מלתא טפי. זה נראה לומר בטעם דבר זה עם שאין זה כדאי ליבטל מללמוד ולשנות ובפרט אם יש עת פנוי בין שחרית למוסף מחששא רחוקה כזאת. ולא ראיתי לאחרוני' ז"ל מי שזכר דברי הרב הנז' ואיפשר לומר שלא באו לידם דאל"כ לא ימנע שהי' נמצא מי שיחלוק עליו או יסכים לדבריו סוף דבר כיון שהוא ז"ל אוסר ולא נמצא מי שחולק עליו יש לחוש לדבריו כי גאון מפורסם היה. ואל תתמה על מה שנהגו לדרוש תמיד ברבים בין שחרית לתפלת מוסף וידענו שכן היה מנהגם וכן הוא מנהגינו היום. דאיפשר דמאחר שהוא דורש ברבים אין הרבי' מניחים אותו להאריך יותר מדאי מפני חששא זו מה שאין כן בסליחות שכלם עסוקי' בהם ולא יתנו לב לזה ועוד דבלאו הכי הרבים ממהרים אותו ואינם מניחים אותו להאריך מצד טורח צבור ולעולם לא יגיע לעבור לכן לא חששו בזה ובפרט בדבר שהוא זכות לצבור לשמוע ד"ת ולענות אמן יהא שמיה רבא על הקדיש שאחר הדרשה שמקצועין בו גזר דין של שבעים שנה ומנהגן של ישראל תורה ואין לשנותו ושל'.

10. מהרש"א על עירובין דף ג/א

גמ' לא קרירא כו'. אין לפרש משום דזה רוצה בחמימא וזה רוצה בקרירא דלא שייך בזה הא דקאמר דרבים סמכי אהודי ולא מדברי אלא דר"ל כיון דכ"א סומך אחברו נמצא לפעמים רוצים שניהם בחמימא לא הוה חמימא וכששניהם רוצים בקרירא לא הוה קרירא משום דכ"א סומך עצמו על חבירו וק"ל:

11. ספר בניהו בן יהוידע על עירובין דף ג/א

אמרי אינשי קדרה דשותפי לא חמימא ולא קרירא. נראה לי בס"ד המשל הזה רמז לעונג שבת שהוא נעשה בשיתוף רצון הנפש והחומר, שבחול דרכם להיות נגדיים, אך בשבת גם הנפש יש לה רצון ברבוי אכילה ושתייה דעונג שבת הוא מצוה גדולה, וכאשר כתבתי בס"ד בדרשותי הטעם שאומרים שבת שלום, מפני שבשבת יש שלום בין הנפש ובין החומר ברבוי המותרות, מה שאין כן בחול אין שלום ביניהם, דהנפש מקפדת ברבוי המותרות באכילה ושתייה שייבקש החומר, וגם החומר מקפיד בסיגופים שתבקש הנפש, כי רצון הנפש הוא שהאדם ימשוך ידו מאכילתו הערבה לו קודם שישבע ממנה. משל לאחד שהיה נושא אשה שהיה לה בת מאיש אחר ודרה עמה בבית וגם לאיש היה לו בן מאשה אחרת שכבר מתה ודר גם כן עמהם, והאיש היה מקפיד וחושד את אשתו שהיא מהנית לבתה מפרנסת הבית ביותר, והיא מקפדת וחושבת שבעלה מרבה הנאה לבנו ביותר מהם, ובעבור זאת היו תמיד בקטטה והקפדה זה עם זה, אחר כך נשא הבן לאותה הבת או שבת דין וקלון שנעשו בשלום תמיד, כי עתה נעשית הבת כלתו ורוצה בהנאתה, והיא נעשה הבן חתן שלה ורוצה בהנאתו. וכן הענין הזה בחול הנפש מקפדת על החומר שחפצו ורצונו ברבוי המותרות, והחומר מקפיד על הנפש שחפצה ורצונה בסיגופים, היא אומרת שהוא מרבה בהנאה יותר מדאי והוא אומר שמרבה היא בסיגופים יותר מדאי, אך בשבת עושים שלום ביניהם, מפני שהנפש לא תקפיד ברבוי תענוג והנאה אשר יבקש החומר, ולכך בשבת אומרים שבת שלום. נמצא עונג אכילה ושתייה בשבת נקרא קדרה דשותפי, דהנפש והחומר שניהם משותפים בו במצווה זו, ולזה מצות עונג שבת לא קרירה מצד יצר הרע ולא חמימה מצד יצר הטוב, כי דרכו של יצר הרע בכל מצוה יקרר לבו של אדם לעשותה בעצלות, והיצר הטוב עושה להפך מחמם לבו לעשותה בהתלהבות וזריזות, ורק מצוה זו של עונג שבת היא קדרה דשותפי אין היצר הרע מקרר בה, מפני כי באמת החומר מתענג בה ונהנה ממנה, וגם זו אינה צריכה לחמימות היצר הטוב שיהיה נופח בלב האדם להלהיב אותו ראשון בעשייתה, מפני כי האדם הוא רודף אחריה מצד חמרו ומזגו כיון שהוא מתענג בה מאד:

ובאופן אחר נראה לי בס"ד המשל הנזכר על האות התשישי באשתו של אדם המותרת לו שהיא בשיתוף הנפש והחומר, יען דהנפש יש לה רצון בזה התאוה, שהוא מקיים בה מצות עונה ועושה בה פריה ורביה, והחומר גם כן יש לו רצון בתאוה זו שהוא מתענג ונהנה בה. ותאוה זו עומדת אצל האדם במדרגת המיצוע, לא חמימה אצלו כתאוה המנאפים דכתיב בהו [משלי ט' י"א] מים גנובים יתקו ורחם סתרים ינעם, וגם לא קרירה דאינו קץ בה האדם אף על פי שהוא רגיל בה תמיד עם אשתו המותרת, וטבע האדם לקוץ בהנאה הרגיל בה הרבה, עם כל זה הוא אינו קץ ומתאוה להוקק לאשתו תמיד: ובאופן אחר נראה לי בס"ד המשל הנזכר על עולם הזה, שהמשילו אותה חכמינו ז"ל לקדרה והיא נקראת קדרה דשותפי ששולטים בה יצר הטוב ויצר הרע. ואמרו רבותינו ז"ל אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב, דהיינו שיהיו הכל תחת ממשלת היצר הטוב, או יהיו הכל תחת ממשלת היצר הרע, אך כל עוד שהיא קדרה דשותפי או תהיה גאולתה קשה, והוא לא קרירה ולא חמימה שאם יהיה בדור שכולו חייב אז תשבע הקליפה הרבה וממילא תקיא הכל מרוב שובעה, ובה גאולה תהיה לארץ:

12. ספר מגדים חדשים

והנה מדברי המלא ר'נו והערך מלין הנ"ל, נראה שהנינו דלכי ורנא שמעו כן מרכ נחמן עלמנו. אמנס ממ"ש "משמיה דרב נחמן" ולא אמרו "אמר רב נחמן", מוכח דלא שמעו כן מפיו, וכמש"כ רש"י בחולין (י"ז ב) ושם (ק"ג ב), דכל היכא דקמי משום פלוני לא שמע מפיו אלא מפיו אחרים שאמרו מפיו ע"ש. וכן כאן יש לדייק דהרי רנא היה תלמידו של רב נחמן, והול"ל אמר רנא אמר רב נחמן, כמ"ש בשאר מקומות, ועל כרחק משום שלא שמעו מפיו קאמר משמיה. וכמוכח שכאופין זה יומר נקל להבין שאירע טעות באחד השומעים. ואבנ אעיר עוד מדברי רש"י בחולין שם מתבאר דאין חילוק בין "משום" לבין "משמיה", ובשניהם לא שמעו מפיו. וזה דלא כמש"כ בספר ירי (מערי" מ' אות ט) דש חילוק בלשונות אלו ע"ש. וע"ע בסדר הדורות (בהקדמה), שהוכיח מכהם מקומות דאין חילוק בין משום למשמיה ע"ש.

אמר אב"י משמיה דרב נחמן כו' ורנא משמיה דר"נ אמר כל אמות באמה בת ששה כו', נספר מלא ר'נו כמז לישנא מה שמקשים, איך אפשר דלכי ורנא שניהם יאמרו בשם רב נחמן דבר והיפוכו, ואיה מקום הטעות בזה, וכמז נראה דרב נחמן היה אומר סתם, אמר סוכה ואמת מצוי הם אמות קטנות, ואמת כלאים הם אמות גדולות. ואב"י הבין כוונת רב נחמן דר"ל, אמת סוכה ומצוי באמה בת חמשה, ואמת כלאים באמה בת ששה. ורנא הבין כוונתו דר"ל אמת סוכה ומצוי הם עצבות, ואמת כלאים שחוקות, ושניהם באמה בת ששה ע"ש. ויותר נראה מש"כ בספר ערך מלין (ע' אמה דף ז' ע"ב), דלכי ורנא שמעו מרב נחמן

דאמת כלאים היא בת ו' טפחים שחוקות, וסבר אב"י דדיוקא דרב נחמן דדוקא בכלאים היא בת ששה, ובשאר דברים בת חמשה. ורנא סבר דדיוקא דרב נחמן, דדוקא בכלאים בעינן שחוקות, ובשאר דברים עצבות, אבל בכל מקום היא בת ששה ע"ש. ויש להוסיף ולהלן בגמ' מנינו שנחלקו בעין זה אב"י ורנא בדעת רשב"ג, דרשב"ג אמר כל אמות שאמרו חכמים בכלאים באמה בת ששה שחוקות, וקסבר אב"י דרשב"ג אמר לאפקוי שאר דברים דהם באמה בת חמשה, ורנא מפרש דברי רשב"ג דר"ל דרק בכלאים בעינן שחוקות, ובשאר דברים עצבות, אבל בכל מקום באמה בת ששה.

13. ספר מגדים חדשים

ולענ"ד דבריו ז"צ. מה שהבין בספרת אב"י דמחמיר משום ספק, אינו מסתבר כלל וכמו שזכרנו. ועל כרחק ז"ל דאף דידעינן דאמה של תורה היא בת ששה, גזרו חז"ל להחמיר בה אף במילי דרבנן. וגם בדעת רבא שכתבו האחרונים הנ"ל דמחמיר משום ספק, לענ"ד לא יתכנו דברי הבית יצחק, מה שמדמה נדון דידן לדברי הסופ' בשבת ובינה שם, ובעניינתינו אין לו שום דמיון כלל.

וראיתי בשו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב (סימן ט') אות א'), שכתב לנכר בדעת אב"י דקאמר דאולינן לחומרא בכל מקום, וקשה גבי מצוי דאינו אלא מדרבנן וכמ"ש להלן (ה' ב) גמברי ספק דדבריהן להקל, אמאי נפסל בגובה עשרים אמות בת ה' טפחים לחומרא, והרי ספק דבריהם להקל וכמז לנכר עפ"מש"כ הסופ' בשבת (קמ"א א) ד"ה הני, וביניהם (יד א) ד"ה איכא, דהיכא דאיכא מרי לישני ויש לכל אחד קולא וחומרא, הלכה כחומרא דמרווייהו, דאי אפשר למיזל במרווייהו לקולא.

אמנס דדעת אב"י דאמר בשם רב נחמן, ולפעמים מודדין באמה בת חמשה ולפעמים באמה בת ששה, ובכל מקום לחומרא. יש להבין סברת אב"י בזה, דלא מסתבר כלל לומר שחז"ל נסתפקו באמה של תורה מהו, אם היא בת חמשה או בת ששה. דזה צריך לדמה של תורה היא בת ששה, והיא אמה של משה כמ"ש במשנה דכלים (פ"י מ"א), ונקראת בכל מקום אמה בנינוית. וז"ל בדעת אב"י דחז"ל גזרו להחמיר בזה משום שמה יעשו במדינה, ועל כן באמת סוכה ואמת מצוי מחמירין למיטעב באמה בת חמשה.

14. ריטב"א [קוק]

רבא משמיה דרב נחמן אמר אורי זה ואורי זה
 באמה בת ו' פפחים אלא דהללו שוחקות
 והללו עצבות. פי' אמות כלאים מודדין באמות
 שוחקות להחמיר וא"ת ולרבא נמי נפרוך כל
 קושין כדפרכי לעיל לאביי, דהא איכא שיהו
 השוחקות בכלאים לתקל והעצבות בסוכה ומבוי
 להחמיר. תירץ ר"ז ד"ל פ"ג, דלרבא נמי משנינו
 כלעיל דרוב אמות קאמר. אבל יש שחידשו פ"ג,
 דלרבא דאי לא אמרי רוב אמות קאמר, ושיהא
 בכל א' מהם, מקצת שוחקות ומקצת עצבות,
 אלא כולן שוות, כל שבכלאים שוחקות לעולם

ואפי' להקל, וכל שבסוכה ומבוי עצבות ואפי'
 להקל, דאולינו בתר רובא, ורובא הוי לחומרא.
 דלרב' כיון שבכולן בת ו' פפחים, ואין החילוק
 ביניהן אלא בין שוחקות לעצבות, לא חששו
 לקולא דאתי במיעוטא פ"ג.

15. ספר שערים מצויינים בהלכה

הללו שוחקות, והללו עצבות. כתב במגיד
 משנה (שבת ס"פ יז) בשם הרשב"א,
 דשיעור יתרון השוחק על העצב, הוא חצי
 אצבע לאמה, ומסתייע ממס' פפחים (פג).
 והטעם דמשערין בזה שוחקות ובה עצבות,
 משום דחז"ל מספקא להו שיעור שנתנה
 התורה, אי עצבות הן או שוחקות, ולכן
 אולינן הכא לחומרא והכא לחומרא, עי'
 במנ"ח (מצוה שכה). ובפמ"ג (מ"ז ס"י) שסג
 ס"ק יד) מסופק, כשיש עוד ספק, אי
 מצטרפין לספק ספיקא.

למציאה כו' עיי"ש. [וכתב הגרי"ע בגליוני
 הש"ס דהא דנפק"מ למציאה יש לדון בה,
 דאם היה המציאה בתוך ד"א שוחקות של
 ראובן, ובא אח"כ שמעון וקרב אליה בתוך
 ד"א מצומצמות, ואח"כ חפס ראובן את
 המציאה, אי נימא דמהני משום דספק ממון
 לקולא, ומסופק בזה כיון דקנינו של ראובן
 ספק, וקנינו של שמעון ודאי, ואין ספק
 מוציא מידי ודאי.]

16. ערוך השולחן אורח חיים הלכות שבת סימן שסג

סעיף לב: דע דיש במדות הטפחים והאמות מדות מצומצמות ומדות מורוחות ויש הפרש ביניהם חצי אצבע על כל אמה...

סעיף לג: והנה בעל המאור והרא"ש והטור והש"ע פסקו כהרמב"ם והרשב"א [בעה"ק] והריטב"א פסקו דכל אמות שבכלאים לעולם הם מורוחות וכל אמות שבסוכה ומבוי לעולם הן מצומצמות מפני שרוב הדינים בכלאים הוי מורוחות לחומרא ובסוכה ומבוי הוי מצומצמות רובן לחומרא ולכן לא חיישינן אם אפילו במקצת דינים שבכלאים יהיה ההרוחה לקולא ובמקצת דיני סוכה ומבוי תהיה הצמצום קולא לא חיישינן לה וכן נראה מדברי רש"י בריש עירובין [ג': ד"ה הללן] ע"ש והרי"ף ז"ל השמיט זה לגמרי ותמה עליו המאור והרמב"ן לא השיב כלום וגם לא ידעתי דבשלמא בכלאים וסוכה דהם דאורייתא שפיר אולינן לחומרא אבל במבוי דרבנן הא בכל מקום הולכין להקל בדרבנן בספק כמרגלא בש"ס ופוסקים דספק דבריהם להקל והוה פשיטא מה שהולכין בכאן כך ובכאן כך הוא מפני הספק דאי ס"ד דנאמרה לו למשה בסיני מורוחות או מצומצמות לא היה לנו רשות להלוך להיפך אף לחומרא אלא ודאי דסתמא נאמרה וא"כ הוה ספיקא דרבנן ולקולא וצ"ע:

סעיף לד: והגלע"ד בענין הזה דאין כאן ספק כלל ולמשה נאמרה בסיני דבין מורוחות ובין מצומצמות כשירים בכל מקום והטעם שהרי לא ניתנה תורה למלאכי השרת ומדידות כל בני אדם א"א להיות כולן שוין דיש אדם בריא שדוחק אצבעותיו הרבה זל"ז והוי המדה מצומצמת ויש אדם חלוש שאינו יכול לדחוק כל כך הוי המדה מורוחות ועל כיוצא בזה נאמר דא"א לצמצם ובוודאי כל אדם צריך למדוד בשלן וכפי הרגילו ובוודאי האדם כשבא למדוד מקום שתהא ביכולתו לילך שם מודד בריוח לטובתו ולכן ד' אמות שנתנה תורה לכל אדם בשיטלטל שם כמ"ש בסי' שמ"ט מקרא דשבו איש תחתיו מסתמא ימדוד לו מורוחות ולכן פסקו בסי' שצ"ו דהא מורוחות וגם התחום שאדם מודד שיהא ביכולתו לילך ימדוד מורוחות ולכן לא הזכירו שם שיהיו מצומצמות אמנם במבוי שהיא הילוך לרבים וא"א להעמיד על מדת יחיד וגם אין שום הפסד בזה אמרו חכמים דנמדוד לחומרא משום דבוודאי יש אנשים שזוהו מידתן וא"א להקל לאלו בשביל האחרים ואדרכא נחמיר לאלו בשביל אלו ורק הרמב"ם וסייעתו סוברים שיש לדקדק בכל דין בפרטיות והרשב"ם וסייעתו סוברים שיש לילך בתר רוב הדינים וכן בסוכה וכלאים שהענין נוגע גם להרבה אחרים או באיסור כלאים או בקיום מצות סוכה מוכרחים אנחנו להחמיר על אלו בשביל האחרים שעיקר מידתן כך הוא ולכן הרי"ף השמיט זה לגמרי משום דמעיךר הדין בין כך ובין כך הוי

מדידה יפה לא חש להביאה כלל [כנלענ"ד]: **סעיף לה:** וכן נלע"ד דבמבוי אחד אף להרמב"ם אין לעשות המדידה רק באופן אחד או מצומצמות או מורוחות ואע"ג דמלשון הרמב"ם משמע קצת שיש לנו לילך בכל דין פרטי לחומרא אולי כוונת הרמב"ם על מבואות נפרדות משום דאין סברא לומר במבוי אחד פעם כך ופעם כך אך כיון שבארנו דשני המדידות אמת להלכה י"ל דגם במבוי אחד כן הוא וצ"ע [והגרע"א פשיטא ליה דהוה משעם ספק וכתב דבמבוי אחד הוי בחד גווני והביא ראיה מתוס' ה'. ד"ה ואי ע"ש ואין ראיה מתוס' דמסתמא ס"ל כרש"י והרשב"א דבמבוי וסוכה כולן מצומצמות כמ"ש אך לדבריו דהוי ספק וודאי שכן הוא אבל לדברינו יש לעיין ודו"ק]:

17. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף ג: רבי אומר, אומר אני. מצינו הרבה
 פעמים כש"ס דרכי משתמש בלשון
 זה. וראיתי בבית האוצר להגאון ר' יוסף
 ענגיל (כלל לג) שכתב, דזה הוא לשון ענוה,
 וכמו שרגילים בומנינו לכתוב בגלע"ד, ורבי
 היה עניו כדאייתא בגמ' (סוף מס' סוטה)
 משמח רבי בטלה ענוה.